

RAAP-RAPPORT 1616

Onderzoeksgebied provinciale weg N241, traject Schagen-Verlaat

Gemeenten Schagen, Niedorp en Heerhugowaard

**Archeologisch, historisch-geografisch en architectuurhistorisch
vooronderzoek: een bureauonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Provincie Noord-Holland

Titel: Onderzoeksgebied provinciale weg N241, traject Schagen-Verlaat, gemeenten Schagen, Niedorp en Heerhugowaard; archeologisch, historisch-geografisch en architectuur-historisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Status: eindversie

Datum: mei 2008

Auteurs: *drs. C.M. Soonius & drs. D. Bekius*

Projectcode: N241

Bestandsnaam: RA1616-N241.doc

Projectleider: drs. C.M. Soonius

Projectmedewerkers: drs. D. Bekius & drs. H. Abrechi

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 24153

Autorisatie: drs. S. Molenaar

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491500

Leeuwendeldseweg 5b

telefax: 0294-491519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de Provincie Noord-Holland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in september en oktober 2007 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de uitvoering van maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid van de N241 in de gemeenten Schagen, Niedorp en Heerhugowaard. Het bureauonderzoek moest worden uitgevoerd omdat de uitvoering van de voorgenomen ingrepen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van cultuurhistorische waarden. Het doel van het onderzoek was het inventariseren van archeologische, historisch-geografische en architectuurhistorische waarden die door de ingrepen zouden kunnen worden verstoord en het opstellen van een gespecificeerde verwachting voor het aantreffen van nog onbekende cultuurhistorische waarden. Op basis van de onderzoeksresultaten zijn aanbevelingen geformuleerd voor de omgang met aanwezige en te verwachten cultuurhistorische waarden en voor eventueel noodzakelijk vervolgonderzoek.

Archeologie

In het onderzoeksgebied bevinden zich 16 bekende archeologische monumenten. Voor deze monumenten is voor zover mogelijk op basis van de voorgenomen ingrepen ingeschat of deze bedreigd worden. In bijlage 1 (catalogus) en op kaartbijlage 3 staan de bekende archeologische terreinen aangeduid.

Gezien de omvang van de voorgenomen ingrepen (zie hoofdstuk 1 en figuur 2) en de resultaten van de archeologische inventarisatie bestaat een grote kans op aantasting van (mogelijk) aanwezige archeologische waarden in het onderzoeksgebied. Voor de omgang met de archeologische waarden en verwachtingen in het onderzoeksgebied zijn in § 4.2 adviezen geformuleerd. Deze adviezen zijn ook op kaartbijlage 3 opgenomen.

Historische geografie en architectuurhistorie

In het onderzoeksgebied is een aantal reeds geregistreerde historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen geïnventariseerd. In hoofdstuk 3 en in bijlage 3 is van deze elementen en patronen een beschrijving opgenomen en tevens zijn ze afgebeeld op kaartbijlage 2. Volgens de geraadpleegde bronnen liggen in het onderzoeksgebied geen gebouwde rijksmonumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten. Een vergelijking van historische topografische kaarten met de huidige topografische kaart en luchtfoto's heeft geleid tot enkele aanvullende waarnemingen. Ook deze zijn beschreven in hoofdstuk 3 en afgebeeld op kaartbijlage 2.

Op basis van de resultaten van de inventarisatie wordt niet verwacht dat zich in het onderzoeksgebied historisch-geografische waarden van belang bevinden die niet in

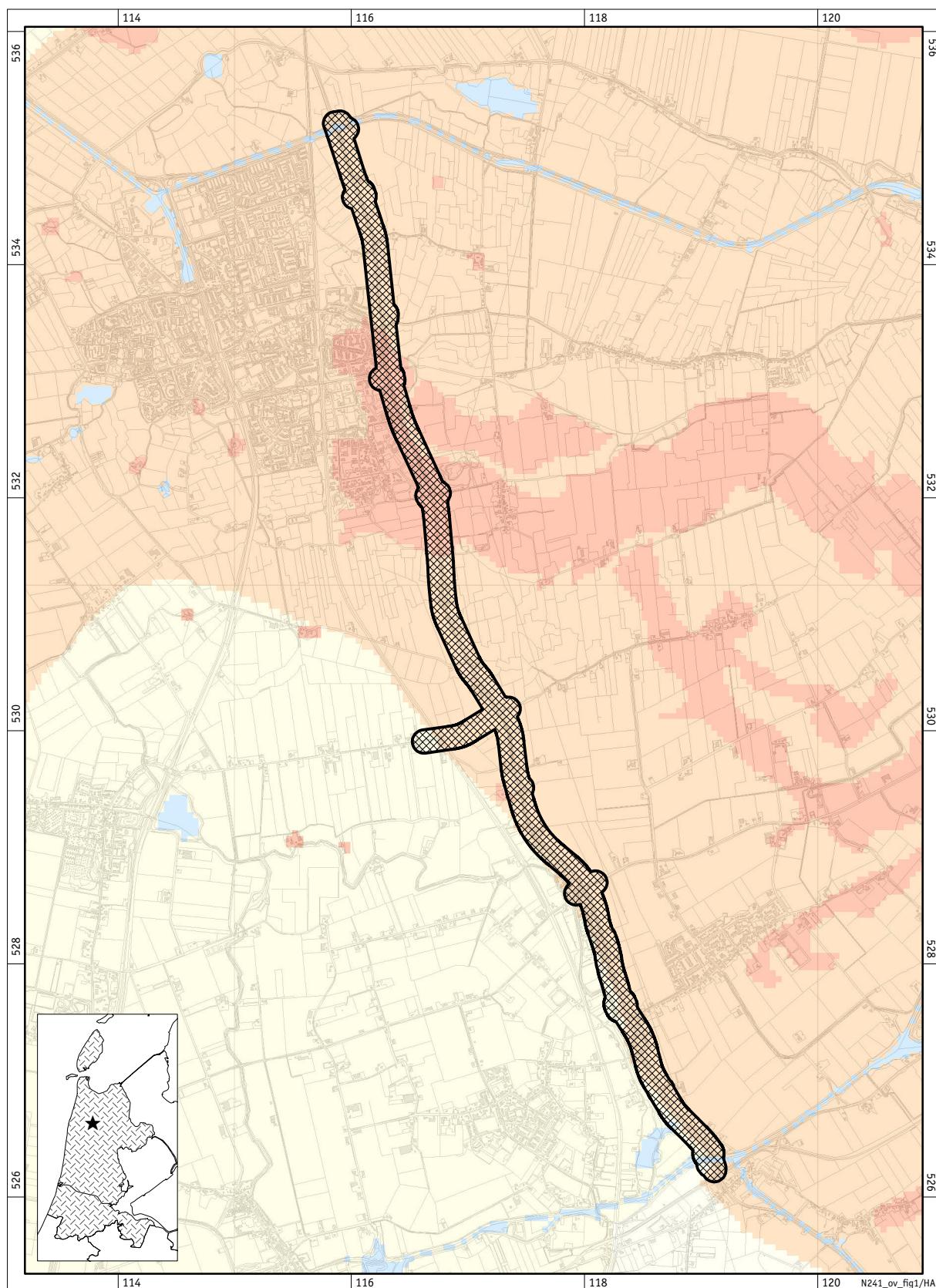
het kader van dit onderzoek zijn geïnventariseerd. Mogelijk bevinden zich in het onderzoeksgebied nog wel architectuurhistorische waarden die niet in het kader van het onderhavige onderzoek zijn geïnventariseerd. Met name op historische bebouwingslocaties die tegenwoordig bebouwd zijn kan dit het geval zijn. Door het ontbreken van een visuele inspectie in het onderhavige onderzoek is dit laatste echter niet uitputtend gecontroleerd.

Geconcludeerd is dat de uitvoering van de voorgenomen ingrepen aan de N241 mogelijk schade kan toebrengen aan de aanwezige historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen in het onderzoeksgebied. In § 4.1 zijn deze schadelijke effecten nader omschreven.

Voor de omgang met de historisch-geografische en architectuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied zijn in § 4.2 adviezen geformuleerd. Deze adviezen zijn ook op kaartbijlage 2 opgenomen.

Inhoud

3	Samenvatting
7	1 Inleiding
	1.1 Kader en doelstelling
	1.2 Onderzoeksgebied
	1.3 Voorgenomen ingrepen
	1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen
11	2 Methoden en bronnen
	2.1 Archeologie en landschap
	2.2 Historische geografische en architectuurhistorische inventarisatie
13	3 Cultuurhistorische inventarisatie
	3.1 Fysische geografie
	3.2 Archeologie
	3.3 Historische geografie en architectuurhistorie
	3.4 Cultuurhistorische waarden en verwachtingen
19	4 Conclusies en aanbevelingen
	4.1 Conclusies
	4.2 Aanbevelingen
24	Literatuur
25	Gebruikte afkortingen
26	Overzicht van figuren, tabellen en (kaart)bijlagen
27	Bijlage 1: Catalogus archeologische vindplaatsen
38	Bijlage 2: Randvoorwaarden Nesdijk (uit: Soonius, 2002)
42	Bijlage 3: Catalogus historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen (uit CHW Noord-Holland en KICH)

Figuur 1. De ligging van het onderzoeksgebied (gearceerd) geprojecteerd op de IKAW; inzet: ligging in Noord-Holland (ster).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de Provincie Noord-Holland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in september en oktober 2007 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de uitvoering van maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid van de N241 in de gemeenten Schagen, Niedorp en Heerhugowaard. Het bureauonderzoek moest worden uitgevoerd omdat de voorgenomen ingrepen zouden kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van cultuurhistorische waarden. Het doel van het onderzoek was het inventariseren van archeologische, historisch-geografische en architectuurhistorische waarden die door de ingrepen zouden kunnen worden verstoord en het opstellen van een gespecificeerde verwachting voor het aantreffen van nog onbekende cultuurhistorische waarden. Op basis van de onderzoeksresultaten zijn aanbevelingen geformuleerd voor de omgang met aanwezige en te verwachten cultuurhistorische waarden en voor eventueel noodzakelijk vervolgonderzoek.

1.2 Onderzoeksgebied

Voor dit project is een onderzoeksgebied gedefinieerd (figuur 1) dat de zone omvat die zich uitstrekt tot een afstand van 100 m aan weerszijden van het tracé van de N241 tussen de aansluitingen op de N248 (ter hoogte van Schagen) en de N242 (ter hoogte van Niedorper Verlaat). Het hierbinnen gelegen wegtracé heeft een lengte van circa 10 km en doorkruist van noord naar zuid de gemeenten Schagen, Niedorp en Heerhugowaard. Het onderzoeksgebied staat afgebeeld op kaartblad 14D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat (RD-stelsel) is 116.935/530.724.

1.3 Voorgenomen ingrepen

Om tot een verbetering van de verkeersveiligheid van de N241 te komen zijn de volgende ingrepen gepland:

- verbreding van de hoofdrijbaan;
- aanleg van een doorgaande parallelweg aan de westzijde tussen de N242 en de Haringhuizerweg en aan de oostzijde tussen de Haringhuizerweg en de N248;
- tussen de Haringhuizerweg en de N248 aanleg van een onderbroken parallelweg aan de oostzijde ter ontsluiting van woningen en landerijen;
- aanleg van 5 rotondes op de belangrijkste kruispunten. De overige zijwegen en erfontsluitingen worden aangesloten op de parallelwegen.

Figuur 2. Overzicht van de voorgenomen ingrepen ter verbetering van de verkeersveiligheid van de N241 (bron: website Provincie Noord-Holland).

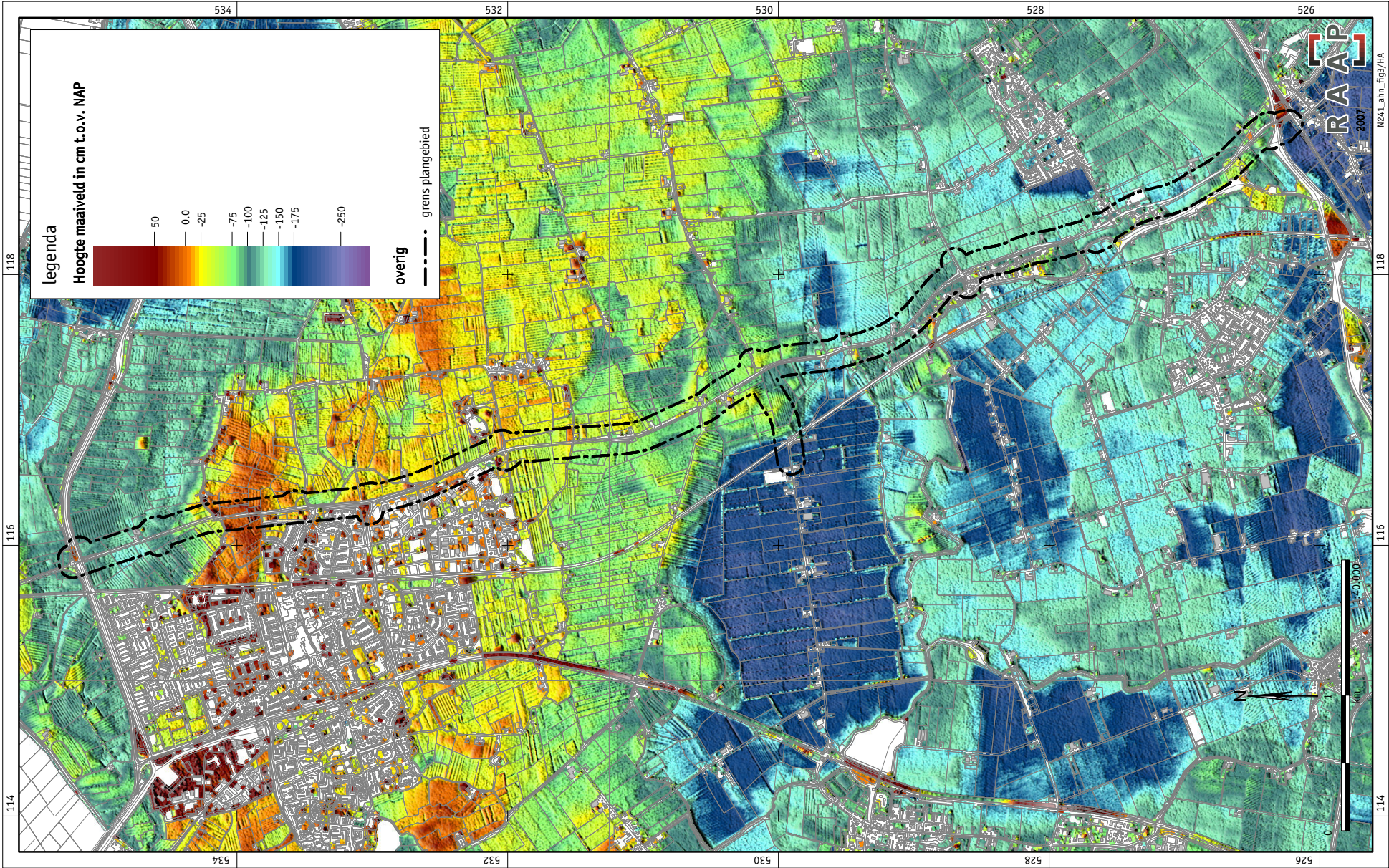
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Op figuur 2 is aangegeven waar deze ingrepen zullen plaatsvinden. De exacte diepte en omvang van de ingrepen waren tijdens de uitvoering van onderhavig onderzoek nog niet bekend.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het Interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Figuur 3. De ligging van het onderzoeksgebied op het AHN.

2 Methoden en bronnen

2.1 Archeologie en landschap

Tijdens het bureauonderzoek zijn landschappelijke en archeologische gegevens over het plangebied (inclusief directe omgeving) geïnterpreteerd. De inventarisatie van archeologische gegevens leidt tot inzicht in locatiekeuzefactoren van mensen door de tijd heen in het plangebied. Op basis van dit inzicht wordt, in combinatie met de landschappelijke en verstoringsgegevens, een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd ten aanzien van de aan- of afwezigheid, het karakter, de omvang, de datering, de stratigrafische positie en - indien mogelijk - de relatieve kwaliteit van de archeologische resten.

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) geraadpleegd. Ten behoeve van onderhavig bureauonderzoek is de bodemkaart schaal 1:15.000, die is vervaardigd in het kader van de ruilverkaveling Schagerkogge, gedigitaliseerd (Kleinsman e.a., 1975). Deze bodemkaart geeft een goed inzicht in de opbouw van het bodemprofiel. Aan de verschillende bodemeenheden kan een archeologische verwachting worden toegekend. De bodemkaart is opgenomen in het verwachtingsmodel. Voor het zuidelijke deel is geen gedetailleerde bodemkaart beschikbaar. Hiervoor is de geomorfologische kaart gebruikt.

Daarnaast is geologische en geomorfologische literatuur bestudeerd (zie literatuurlijst). Het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN: figuur 3) is eveneens bestudeerd.

De geïnterpreteerde gegevens omtrent archeologische vindplaatsen en reeds uitgevoerd onderzoek zijn weergegeven op kaartbijlage 1 en staan in de vindplaatsencatalogus (bijlage 1). Op basis van deze gegevens is ook een specifieke archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied geformuleerd (zie kaartbijlage 1).

Op basis van de resultaten van de archeologische en landschappelijke inventarisatie en de voorgenomen ingrepen zijn aanbevelingen geformuleerd voor de omgang met de aanwezige en te verwachten archeologische waarden in het onderzoeksgebied. Deze worden in de tekst en de catalogus (bijlage 1) nader onderbouwd.

2.2 Historische geografische en architectuurhistorische inventarisatie

De historisch-geografische en architectuurhistorische inventarisatie omvatte de bestudering en selectie van relevante gegevens uit de Cultuurhistorische Waardenkaart

(CHW) Noord-Holland (<http://chw.noord-holland.nl/>) en het digitale informatie-systeem KennisInfrastructuur Cultuurhistorie (KICH, zie <http://www.kich.nl>). Hieruit zijn bekende en nog bestaande historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen in het onderzoeksgebied geïnventariseerd. In aanvulling hierop zijn historische kaarten en recente luchtfoto's geraadpleegd (Uitgeverij Canaletto, 1980; Uitgeverij ROBAS-Producties, 1990; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992; De Pater & Schoenmaker (red.), 2005; www.dewoonomgeving.nl; Google Earth), met het doel eventueel nog bestaande historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen in beeld te krijgen die niet zijn opgenomen in de CHW Noord-Holland en het KICH.

De geïnventariseerde elementen en patronen zijn afgebeeld op een historisch-geografische en architectuurhistorische overzichts- en advieskaart van het onderzoeksgebied (schaal 1:10.000; kaartbijlage 2). Voor aanvullende informatie over deze elementen en patronen wordt verwezen naar § 3.3 en de catalogus (bijlage 3). Voor de cultuurhistorische waarderingen is uitgegaan van de reeds bestaande waarderingen uit de CHW Noord-Holland en het KICH. Binnen het beperkte kader van het onderhavige onderzoek was niet voorzien in een actualisering of aanvulling van de bestaande cultuurhistorische waarderingen. De geïnventariseerde waardenstellingen zijn vermeld in de catalogus (bijlage 3).

Op basis van de resultaten van de cultuurhistorische inventarisatie en de voorgenomen ingrepen zijn adviezen geformuleerd voor de omgang met de aanwezige en te verwachten cultuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied. In beknopte vorm zijn deze adviezen ook opgenomen op kaartbijlage 2.

3 Cultuurhistorische inventarisatie

3.1 Fysische geografie

Geologie en geomorfologie

Het onderzoeksgebied bevindt zich in West-Friesland; de ondergrond bestaat voornamelijk uit mariene afzettingen (Laagpakket van Wormer). Rond 3500 voor Chr. lag het onderzoeksgebied in de invloedsfeer van het zeegat van Bergen. Er zijn hoog opgeslibde kwelders aanwezig en geulen die zich diep in het land insnijden. Ten zuiden van de bebouwde kom van Schagen bevindt zich een grote getij-inversierug (code 3K33) die de ligging van de laatste geul volgt. In de rest van het onderzoeksgebied bevinden zich kwelders en oeverafzettingen (codes 2M35 en 2M35A). Na sluiting van het zeegat van Bergen, rond 1100 voor Chr. stopte de sedimentatie en ontstond er, door de stagnatie van oppervlaktewater, op uitgebreide schaal veengroei. Dit veen behoort tot het Hollandveen Laagpakket en is in de Late IJzertijd, Romeinse tijd en de Middeleeuwen bewoonbaar geweest. Door grootschalige veenontginningen in de Middeleeuwen is het veen grotendeels geoxideerd. In sommige delen van het onderzoeksgebied is nog een humeuze of venige laag aanwezig. Door de bodemdaling kreeg de zee steeds meer invloed en werd dijkensbouw een noodzaak. Vanaf 1100 na Chr. vond dijkensbouw voornamelijk plaats langs de veenrivieren (code 2R14: zee-erosiegeulen) om het water dat door de zee via deze waterlopen werd opgestuwd, te keren (Diederik, 1985). Rond 1250 werd het onderzoeksgebied door de aanleg van de Westfriese Omringdijk definitief ingedijkt, waarna alleen bij sporadische dijkdoorbraken sediment werd afgezet. In vrijwel het gehele onderzoeksgebied wordt de top van het bodemprofiel gevormd door een laat-middeleeuws kleidek dat de onderliggende sedimenten afdekt. De dikte van dit dek varieert van 30 tot 80 cm.

Bodem

De bodems in het onderzoeksgebied bestaan uit zeekleigronden, hoofdzakelijk poldervaaggronden. De bovengrond varieert van lichte zavel tot matig zware klei. De lichte bovengrond bevindt zich op de plaatsen waar de middeleeuwse zee-invloed het hoogst was. Hier zullen de onderliggende sedimenten het sterkst zijn geërodeerd. In grote delen van het onderzoeksgebied komt in de ondergrond een begroeiingshorizont of sterk humeus of weinig kleilaagje voor. Deze horizont dekt de oudere mariene afzettingen af (Laagpakket van Wormer). In deze begroeiingshorizont zijn tevens scherven uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd aangetroffen. Bij opgravingen elders in Schagen is er steeds vanuit gegaan dat bewoning in deze periode plaatsvond op het veen, omdat alleen de diepere sporen bewaard zijn gebleven. De diepteligging van deze begroeiingshorizont varieert van circa 60-110 cm -Mv en is over het algemeen slechts enkele centimeters dik. In sommige gevallen bevindt zich onder deze begroeiingshorizont nog een restveenlaagje (Kleinsman e.a., 1975: 17).

3.2 Archeologie

ARCHIS

Op de Archeologische Monumentenkaart en de Cultuurhistorische waardenkaart staan 3 wettelijk beschermde monumenten aangegeven. Het betreft huisterpen uit de Late Middeleeuwen en een dijk uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (zie tabel 1 en bijlage 1). Daarnaast staan er 3 terreinen van zeer hoge archeologische waarde geregistreerd, 6 terreinen van hoge archeologische waarde en 4 terreinen van archeologische waarde.

In ARCHIS staan veel archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het onderzoeksgebied. Deze zijn in de catalogus opgenomen (bijlage 1). De AWN-werkgroep onder leiding van de heer F. Diederik heeft veel onderzoek verricht. Hierbij zijn zowel sporen van bewoning uit de Late IJzertijd en Romeinse tijd aangetroffen als sporen van bewoning (met name ook terpen) uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. In het kader van de ruilverkaveling Schagerkogge is geen structureel archeologisch onderzoek uitgevoerd. Er is wel een document vervaardigd waarin de belangrijkste archeologische vindplaatsen staan beschreven (Diederik, 1992) en waarin een aanzet wordt gegeven hoe om te gaan met de aanwezige archeologische terreinen. Dit heeft geresulteerd in opname van deze terreinen op de Archeologische Monumentenkaart. Alle bekende terreinen en vindplaatsen staan in de catalogus (bijlage 1).

Recent archeologisch onderzoek

In het kader van de nieuwbouw in plangebied Hoep-Noord hebben verschillende archeologische onderzoeken plaatsgevonden (De Rooij, 1997; Gerrets & Schutte, 2003; Soonius, 2001 en 2003). De Nesdijk met daarop de bewoning is in het bestemmingsplan Hoep-Noord aangeduid als archeologisch waardevol gebied. Ten behoeve van de inrichting van deze zone van 30 m langs de Nesdijk zijn randvoorwaarden gesteld om de archeologische waarden zoveel mogelijk te sparen. Deze randvoorwaarden staan in bijlage 2 verwoord. Voor het beschermde archeologische monument dat in het plangebied Hoep-Noord ligt, is een inrichtingsplan vervaardigd door de RACM.

In 2001 heeft een opgraving plaatsgevonden langs de N241 (Lange, 2003) in verband met de aanleg van een fietstunnel bij de Hoep. Het onderzoek heeft sporen en vondsten uit de Late Middeleeuwen opgeleverd (ARCHIS-waarnemingsnummer 49930). Er is een ophogingslaag aangetroffen die mogelijk verband houdt met een terpzool. Het opgravingsterrein grenst aan het rijksbeschermd monument Snevert.

Voor de nieuwbouw in het plangebied Nes Noord is in 2005/2006 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (Van Lil, 2005) en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (Waldus, 2006). Hieruit bleek dat de het terrein van het AZC tot meer dan 1 m -Mv is verstoord. Op basis van het voorkomen van een vegetatiehorizont, archeologische indicatoren en kreekoeverafzettingen is op 3 locaties een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Deze proefsleuven grenzen niet aan de N241. In de humeuze kleilaag (of bewoningshorizont) is een aanzienlijke hoeveelheid handgevormd aardewerk gevonden dat gedateerd kan worden in de Midden Romeinse tijd. Op 2 locaties zijn met name greppels en kuilen uit deze periode aangetroffen.

Paalsporen ontbreken. Boven de begroeiingshorizont bevindt zich een gelamineerde, kalkrijke kleiafzetting, waarin in de 13e eeuw een greppelsysteem is aangelegd haaks op de ontginningsas (de Nesdijk). Als gevolg van vermoedelijk 14e eeuwse overstromingen van het Neskaagpolder zijn de greppels opgevuld met sediment. Het huidige slotenstelsel heeft dezelfde oriëntatie en er lijkt sprake te zijn van continuïteit van gebruik.

AHN

Op het AHN is de inversierug, behorende tot de laatste fase van de mariene afzettingen van het zeegat van Bergen, zeer fraai zichtbaar. Deze rug loopt door heel West-Friesland heen en ligt in het plangebied circa 1 m hoger dan de gemiddelde hoogte. Ten zuiden van de Nes of Nesdijk ligt het maaiveld nog hoger. Dit wordt deels veroorzaakt door een relatief dik pakket laat-middeleeuwse klei. De in dit gebied aangetroffen sporen van bewoning uit de Bronstijd, Late IJzertijd en Romeinse tijd bevinden zich allemaal vanaf circa 85 cm -Mv. Terpen en dijken, verspreid over het onderzoeksgebied en daarbuiten, tekenen zich ook duidelijk af. De laagste delen in de omgeving van het onderzoeksgebied worden gevormd door de polder de Schagerwaard, delen van de Slootwaardpolder, de Bleekmeerpolder en de Tjaddix Rijterpolder bij 't Veld. Ook vallen veel laagten samen met de op de geomorfologische kaart aangegeven zee-erosiegeulen. Luchtfoto's zijn geraadpleegd om een indruk te krijgen in het huidige landgebruik van met name de archeologische monumenten. In de catalogus (bijlage 1) wordt hieraan gerefereerd.

3.3 Historische geografie en architectuurhistorie

CHW Noord-Holland

Volgens de CHW Noord-Holland ligt nagenoeg het gehele gedeelte van het onderzoeksgebied ten noorden van de Muggenburgerweg in een historisch-geografisch gebied van zeer hoge waarde. Dit gebied (CHW-code WFR317G) omvat een aantal polders in de omgeving van Schagen (Polder Neskaag, Polder de Nes, Polder Schagen en de Hooglandspolder) met een open landschappelijk karakter en een overwegend onregelmatig blokvormig verkavelingspatroon. De zeer hoge historisch-geografische waarde is toegekend op basis van het open landschappelijke karakter, het verkavelingspatroon en de samenhang met andere landschapselementen, zoals dijken, waterlopen en opgehoogde woonplaatsen. Het gedeelte van het onderzoeksgebied ten zuiden van de Muggenburgerweg ligt vrijwel geheel in een gebied met polders en droogmakerijen (Slikvenpolder, W.O.L. Polder en Heerhugowaard) dat niet gewaardeerd is op de CHW. Alleen ter hoogte van de toekomstige aansluiting op de Middenweg ligt nog een klein stukje van het onderzoeksgebied in een historisch-geografisch gebied van waarde, te weten de Polder Schagerwaard (WFR305G). Voorts bevindt zich in het onderzoeksgebied een aantal dijken, waterlopen en een historisch tramtracé dat op de CHW Noord-Holland van een historisch-geografische waardering is voorzien. Voor een overzicht van deze elementen en patronen wordt verwezen naar bijlage 3 en kaartbijlage 2. Op de CHW Noord-Holland staan in het onderzoeksgebied geen architectuurhistorische waarden geregistreerd (Haartsen & Lenten, 2001; <http://chw.noord-holland.nl/>).

KICH

Het cultuurhistorische informatiesysteem KICH levert in aanvulling op de CHW Noord-Holland geen relevante aanvullende informatie op over historisch-geografische waarden in het onderzoeksgebied. Ook bevinden zich volgens KICH geen gebouwde rijksmonumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten in het onderzoeksgebied. Wel bevinden zich volgens KICH in het onderzoeksgebied 3 historische boerderijen die geïventariseerd zijn in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project (MIP). Voor aanvullende informatie hierover wordt verwezen naar bijlage 3 en kaartbijlage 2 (Provincie Noord-Holland, 1994a en 1994b; <http://www.kich.nl/>).

Historische kaarten

De analyse van historische kaarten heeft binnen het onderzoeksgebied een aantal aanvullende waarnemingen opgeleverd die zijn afgebeeld op kaartbijlage 2. Het betreft een aantal historische bebouwingslocaties, de historische bebouwingszones van Zijdwind en De Weel, 2 terpen, de Avendorper Sloot en resten van 2 dijkdoorbraken (wielen) in de Priggedijk (Uitgeverij Canaletto, 1980 & 1990; Uitgeverij ROBAS Producties, 1990; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992; De Pater & Schoenmaker, 2005; www.dewoonomgeving.nl). Een aantal historische bebouwingslocaties blijkt na vergelijking met de huidige topografische kaart en Google Earth ook in de huidige situatie nog bebouwd. Vanwege het ontbreken van een visuele inspectie kon tijdens onderhavig onderzoek echter niet worden achterhaald in hoeverre het cultuurhistorisch waardevolle bebouwing betreft.

De begrenzing van de historische bebouwingszones van Zijdwind en De Weel is, voor zover gelegen binnen het onderzoeksgebied, afgebeeld op kaartbijlage 2 en bepaald op basis van de historische topografische kaart van omstreeks 1900 (Uitgeverij ROBAS Producties, 1990). De omvang van beide nederzettingen op de huidige topografische kaart correspondeert nog relatief goed met de nederzettingssomvang van circa 100 jaar geleden. In Google Earth is de meest noordelijke van de 2 geïventariseerde terpen bij Schagen niet herkenbaar. De zuidelijke terp lijkt herkenbaar als een heuvel met bomen. De Avendorper Sloot is goed herkenbaar. De dijkdoorbraken aan de Priggedijk zijn in Google Earth niet meer als zodanig herkenbaar, maar hun locatie wordt landschappelijk gemarkeerd door een bosje waar de N241 doorheen loopt.

De vergelijking van historische kaarten uit de 19e eeuw en de 20e eeuw met de huidige topografische situatie bevestigt dat ten noorden van de kruising tussen de N241 en de Moerbeek het historisch verkavelingspatroon goed bewaard is gebleven. Ten zuiden van deze kruising is door ruilverkaveling in de 20e eeuw het verkavelingspatroon sterk veranderd. Tevens maakt de vergelijking van deze kaarten duidelijk dat de landschappelijke situatie ter hoogte van de passage over het kanaal Alkmaar-Omval-Kolhorn in de eerste helft van de 20e eeuw sterk is gewijzigd als gevolg van de aanleg van het kanaal en de N241. De huidige ringdijk en ringvaart van de Heerhugowaard (WFR068G en WFR083G) volgen op de CHW Noord-Holland hier niet meer het oorspronkelijke tracé (Uitgeverij Canaletto, 1980 & 1990; Uitgeverij ROBAS Producties, 1990; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992; De Pater & Schoenmaker, 2005; www.dewoonomgeving.nl).

3.4 Cultuurhistorische waarden en verwachtingen

Archeologie

Archeologische waarden

Alhoewel er in het kader van de ruilverkaveling Schagerkogge geen systematisch archeologisch onderzoek is verricht, bevinden zich in het onderzoeksgebied 16 AMK-terreinen. De bewoning in de Late Middeleeuwen vond plaats op terpen die in het onderzoeksgebied soms aan 'elkaar' groeiden tot dijken. De bewoning uit de Late IJzertijd, Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen bevindt zich over het algemeen op een diepte variërend van 60 tot 100 cm -Mv. Het bewoningsniveau uit deze perioden is afgedekt met een middeleeuws kleidek. Bewoning vond waarschijnlijk plaats op het veen, dat nu grotendeels verdwenen is. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn opgravingen uitgevoerd bij de aanleg van nieuwbouwwijken als Muggenburg. Hierbij zijn uitgebreide nederzettingsarealen uit de Romeinse tijd aangetroffen.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Volgens de IKAW geldt voor het onderzoeksgebied een middelhoge tot hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Aangezien dit weinig specifiek is, is op basis van de bodemkundige, geomorfologische en archeologische gegevens een meer specifieke verwachtingskaart vervaardigd. De hieronder gespecificeerde archeologische verwachting betreft vooral vindplaatsen ouder dan de Late Middeleeuwen. De bewoning en het gebruik van het onderzoeksgebied vanaf de Late Middeleeuwen is voldoende in kaart gebracht (zie kaartbijlage 2).

Een hoge archeologische verwachting kan worden toegekend aan de getij-inversierug: het nu ook nog hoogste deel van het gebied. Bewoning is in principe mogelijk vanaf de Bronstijd. Dit is nog niet zoveel aangetoond. Bewoning uit Romeinse tijd en Late Middeleeuwen is wel veelvuldig aangetoond.

Een middelmatige archeologische verwachting kan worden toegekend aan de vlakte met getij-afzettingen. Hier bevindt zich vanaf 60 cm -Mv een begroeiingshorizont die mogelijk bewoond is geweest in de Late IJzertijd, Romeinse tijd of Vroege Middeleeuwen. De vindplaatsen worden afgedekt door een middeleeuws kleidek.

Een lage archeologische verwachting kan worden toegekend aan de zee-erosiegeulen (geomorfologische kaart: code 2R14). Opvallend is wel dat de bewoning uit de Romeinse tijd en Late Middeleeuwen zich langs deze geulen lijkt te bevinden.

Historische geografie en architectuurhistorie

Historisch-geografische en architectuurhistorische waarden

Uit de CHW Noord-Holland en het informatiesysteem KICH zijn in het onderzoeksgebied een aantal reeds geregistreerde en gewaardeerde elementen en patronen geïnventariseerd. Het betreft 2 gebieden met historische verkavelingspatronen en een aantal dijken, waterlopen, boerderijen en een historisch tramtracé. Een overzicht van deze elementen en patronen is opgenomen in bijlage 3. Zowel volgens de

CHW Noord-Holland als KICH liggen in het onderzoeksgebied geen gebouwde rijksmonumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten.

De analyse van historische kaarten en recente luchtfoto's heeft een aantal aanvullende waarnemingen in het onderzoeksgebied opgeleverd (zie kaartbijlage 2). Het betreft historische bebouwingslocaties, de historische bebouwingszones van Zijdewind en De Weel, 2 terpen bij Schagen, de Avendorper Sloot en resten van 2 dijkdoorbraken (wielen) in de Priggedijk. Een aantal van de historische bebouwingslocaties is ook in de huidige situatie nog bebouwd, maar het kon niet worden achterhaald in hoeverre dit cultuurhistorisch waardevolle bebouwing betreft. De historische bebouwingszones van Zijdewind en De Weel die op basis van de historische topografische kaart van omstreeks 1900 zijn afgebeeld op kaartbijlage 2, geven een meer gedetailleerde indruk van de omvang van deze historische kernen dan de CHW Noord-Holland.

Van de 2 terpen bij Schagen is het noordelijke exemplaar langs het riviertje de Leets niet herkenbaar op Google Earth. Het terrein waarop deze terp moet hebben gelegen, staat echter wel op de CHW Noord-Holland als een terrein van archeologische waarde (CHW-code WFR229A; zie kaartbijlagen 1 en 3). De zuidelijke terp lijkt tegenwoordig een heuvel met bomen. Ter plaatse van deze terp is ook een middeleeuwse vondst gedaan (ARCHIS-waarnemingsnr. 15064; zie kaartbijlagen 1 en 3). De Avendorper Sloot is nog aanwezig in het huidige landschap. De dijkdoorbraken aan de Priggedijk zijn vrijwel alleen nog herkenbaar aan de afwijkende vegetatie.

Historisch-geografische en architectuurhistorische verwachting

Op basis van de informatie uit de geraadpleegde bronnen wordt niet verwacht dat zich in het onderzoeksgebied historisch-geografische waarden van belang bevinden die niet in het kader van dit onderzoek zijn geïnventariseerd. In het onderzoeksgebied bevinden zich mogelijk wel architectuurhistorische waarden die in het kader van dit onderzoek niet zijn geïnventariseerd: met name op historische bebouwingslocaties die tegenwoordig bebouwd zijn, kan dit het geval zijn.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Archeologie

In het onderzoeksgebied bevinden zich 16 bekende archeologische monumenten. Voor deze monumenten is voor zover mogelijk op basis van de voorgenomen ingrepen ingeschat of deze bedreigd worden. De bekende archeologische terreinen worden beschreven in de catalogus (bijlage 1) en zijn weergegeven op kaartbijlage 3. Gezien de omvang van de voorgenomen ingrepen (zie hoofdstuk 1 en figuur 2) en de resultaten van de archeologische inventarisatie bestaat een grote kans op aantasting van (mogelijk) aanwezige archeologische waarden.

Historische geografie en architectuurhistorie

In het onderzoeksgebied is een aantal geregistreerde en gewaardeerde historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen geïnventariseerd. Daarnaast heeft de analyse van historische kaarten en recente luchtfoto's een aantal aanvullende historisch-geografische en architectuurhistorische waarnemingen opgeleverd. De geïnventariseerde elementen en patronen zijn beschreven in hoofdstuk 3 en afgebeeld op kaartbijlage 2. Volgens de geraadpleegde bronnen liggen in het onderzoeksgebied geen gebouwde rijksmonumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten. Mogelijk bevinden zich in het onderzoeksgebied nog architectuurhistorische waarden die niet tijdens onderhavig onderzoek zijn geïnventariseerd. Met name op historische bebouwingslocaties die tegenwoordig bebouwd zijn, kan dit het geval zijn.

Bij uitvoering van de voorgenomen ingrepen aan de N241 (zie hoofdstuk 1 en figuur 2) kan mogelijk schade worden toegebracht aan de aanwezige historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen in het onderzoeksgebied. In het bijzonder worden schadelijke aantastingen voorzien in de onderstaande situaties:

- De voorgenomen verbreding van de hoofdrijbaan en aanleg van parallelwegen heeft mogelijk aantasting of sloop tot gevolg van 3 historische boerderijen die zijn geïnventariseerd in het kader van het MIP (Provincialeweg 1 te Schagen en Havenstraat 42 en 81 te Zijdewind). Tevens kunnen deze ingrepen mogelijk leiden tot de aantasting of vernietiging van architectuurhistorische waarden op een aantal locaties waar historische bebouwing heeft gestaan. De desbetreffende boerderijen en historische bebouwingslocaties zijn afgebeeld op kaartbijlage 2.
- De aanleg van de rotonde bij de kruising van de N241 met de Hartweg kan mogelijk aantasting van de cultuurhistorische waarde ('van waarde' volgens de CHW Noord-Holland) van de nederzetting Zijdewind tot gevolg hebben.

- De aanleg van de rotonde en een nieuwe aansluitingsweg naar Schagen in de polder Neskaag kan aantasting van het historisch verkavelingspatroon van deze polder ('van zeer hoge waarde' volgens de CHW Noord-Holland) en de Keinsmervaart ('van waarde') tot gevolg hebben.
- De voorgenomen verbreding van de hoofdrijbaan en aanleg van parallelwegen kan leiden tot de aantasting van historische dijklichamen en waterlopen die de N241 kruisen. Deze aantastingen kunnen bestaan uit dempingen van waterlopen en uit door- of vergravingen van dijklichamen. Met name voor de belevingswaarde van de Nesdijk, Snevert, De Leets en de dijkring van de Schager Kagen kunnen de voorgenomen ingrepen negatieve gevolgen hebben. De overige geïnventariseerde dijklichamen en waterlopen zijn ofwel al dermate beschadigd (Priggedijk, ringdijk Heerhugowaard) dat de voorgenomen ingrepen relatief weinig extra schade aanrichten, of zij worden slechts marginaal aangetast (Tolkerdijk, Moerbeek, Rijdersstraat).

4.2 Aanbevelingen

Voor de omgang met de cultuurhistorische waarden en verwachtingen in het onderzoeksgebied wordt geadviseerd om bij uitvoering van de plannen te handelen in overeenstemming met het wettelijke kader voor de ruimtelijke ordening en de monumentenzorg, alsmede de beleidsvoornemens uit het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2006). In het kader van de voorgenomen ingrepen vloeien hieruit meer concreet de onderstaande adviezen voort. De adviezen zijn tevens op de kaartbijlagen 2 en 3 opgenomen.

Archeologie

Voor de omgang met de archeologische waarden en verwachtingen in het onderzoeksgebied wordt met betrekking tot de geïnventariseerde archeologische waarden en verwachtingen aanbevolen om:

- de 3 rijksbeschermden monumenten goed in te passen in de planvorming. Aandacht verdient het terrein WFR009A dat direct aan de weg grenst. Behoud *in situ* staat hierbij voorop. De RACM dient hiervoor te worden betrokken in de planvorming;
- de 3 terreinen van zeer hoge archeologische waarde goed in te passen in de planvorming. Behoud *in situ* staat hierbij voorop. Er dienen geen bodemingrepen op deze terreinen plaats te vinden;
- indien bodemingrepen op delen van de overige archeologische monumenten niet voorkomen kunnen worden een opgraving uit te voeren. De opgraving wordt alleen daar uitgevoerd waar bodemingrepen gepland zijn;
- indien ingrepen gepland zijn in de historische kernen van Schagen en Zijdewind geldt dat aanvullend bureauonderzoek (met name oude kaarten) en een veldtoets noodzakelijk zijn om de mate van verstoring vast te stellen;
- indien bodemingrepen gepland zijn in de zones met een hoge en middelmatige verwachting geldt dat een booronderzoek dient te worden uitgevoerd om de intactheid van het bodemprofiel vast te stellen en eventueel aanwezige vindplaatsen op te sporen. In eerste instantie volstaat een boorraai met een boorinterval van 50 m. Ter plaatse van de rotondes kan een tweede raai gezet worden;

- geen vervolgonderzoek uit te voeren in de zones die al afdoende zijn onderzocht (in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, zie kaartbijlage 3) en in zones met een lage archeologische verwachting.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de beleidsmedewerker archeologie van Noord-Holland (drs. A.A. van Duinen). Een uitzondering hierop vormen de 3 rijksbeschermden archeologische monumenten; hiervoor dient contact opgenomen te worden met de RACM (drs. I. Roorda).

Historische geografie en architectuurhistorie

Voor de omgang met de historisch-geografische en architectuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied wordt geadviseerd om:

- aanvullend archeologisch onderzoek te verrichten op de geïnventariseerde locaties van de terpen en historische bebouwing waar ingrepen zullen plaatsvinden (inventariserend veldonderzoek);
- de nieuw aan te leggen aansluitingsweg tussen de N241 en Schagen in de polder Neskaag zoveel mogelijk in te passen in het historische verkavelingspatroon (WFR317G). Dit houdt in dat de nieuwe aansluitingsweg bij voorkeur vanaf de nieuw aan te leggen rotonde in zuidwestelijke richting naar Schagen komt te lopen, parallel met de lengterichting van de percelen. Het wordt daarbij tevens aanbevolen om de Nesdijk ten oosten van de spoorlijn Schagen-Den Helder zo min mogelijk te verstoren (lieft aansluiting ter hoogte van de huidige spoorwegovergang);
- de bovengenoemde nieuwe aansluitingsweg via een brug over de Keinsmervaart (WFR097G) te leiden en deze vaart plaatselijk niet te dempen, zodat de vaart als intact landschapselement behouden zal blijven;
- bij de herstructurering van de kruising van de N241 met de Nesdijk (WFR029G) de aanwezigheid van de Nesdijk als oude dijk en historische zuidelijke begrenzing van de Neskaag sterker in het landschap te accentueren. Dit kan bijvoorbeeld worden bewerkstelligd door de aanleg van een bomenrij langs de Nesdijk. Desgewenst kan het contrast tussen de Nesdijk en het van oorsprong open polderlandschap ten noorden daarvan nog verder worden versterkt door de huidige bomenrij langs de N241 ten noorden van de Nesdijk te rooien. Bij eventuele aantasting van het historische dijklichaam van de Nesdijk wordt geadviseerd hiernaar nader archeologisch onderzoek te laten verrichten;
- de stolpboerderij aan de Provincialeweg nr. 1 (MIP 17/761) zo mogelijk te behouden of anderszins op zorgvuldige wijze met dit pand om te gaan in de planvorming. Als (gedeeltelijke) afbraak van deze boerderij onvermijdelijk is wordt aanbevolen om voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden aanvullend bouwhistorisch onderzoek naar dit pand te verrichten;
- de N241 bij de herstructurering via een brug over de waterloop Snevert (WFR099G) te leiden en deze waterloop plaatselijk niet te dempen, waardoor deze als intact landschapselement behouden zal blijven. Tevens wordt geadviseerd om ter hoogte van de kruising met de N241 de dijk Snevert (onderdeel van WFR026G) sterker als doorgaand historisch lijnelement in het landschap te accentueren. Bij even-

- tuele aantasting van het historische dijklichaam van deze dijk wordt geadviseerd hiernaar nader archeologisch onderzoek te laten verrichten;
- eventuele overblijfselen van de historische dijkring de Oude Caegh (WFR025G) langs de N241 zo mogelijk te behouden en landschappelijk te accentueren. Als vergraving van historische resten van deze dijkring onvermijdelijk is, wordt hiernaar nader archeologisch onderzoek geadviseerd;
 - het historische tramtracé ter hoogte van de kruising van de N241 en de Zuiderweg landschappelijk te accentueren als doorgaand historisch lijnelement;
 - bij de herstructurering van de N241 de nog resterende loop van het voormalige veenriviertje de Leets (WFR101G) te behouden, of anders zo min mogelijk aan te tasten;
 - bij de kruising van de N241 met de Muggenburgerweg het doorgaande karakter van de Muggenburgerweg (onderdeel van WFR026G) als historisch dijktracé te behouden en landschappelijk te accentueren. Als vergraving van eventuele historische dijkresten onvermijdelijk is, wordt hiernaar nader archeologisch onderzoek geadviseerd;
 - eventuele overblijfselen van de Priggedijk (WFR035G) langs de N241 zo mogelijk te behouden, of anders zorgvuldig met overblijfselen van deze historische dijk om te gaan. Als vergraving van eventuele historische dijkresten onvermijdelijk is, wordt hiernaar nader archeologisch onderzoek geadviseerd. Aanbevolen wordt om de voormalige Priggedijk sterker in het landschap te accentueren, bijvoorbeeld door de aanleg van een bomenrij langs het voormalige tracé van deze dijk (langs het betreffende gedeelte van de N241 en de overgebleven resten van het oude dijktracé bij Zijdewind, De Weel en het Kanaal Alkmaar-Kolhorn. Ook zou reconstructie of visualisering van de historische dijkdoorbraken ten zuiden van de Muggenburgerweg goed kunnen bijdragen aan landschappelijke accentuering van de Priggedijk;
 - de aansluiting van de N241 op de Tolkerdijk (WFR034G) zodanig vorm te geven dat de Tolkerdijk landschappelijk als historisch dijklichaam wordt geaccentueerd. Bij vergraving van de Tolkerdijk wordt nader archeologisch onderzoek naar deze dijk geadviseerd;
 - de aansluiting van de N241 op de Moerbeek (WFR171G) zodanig vorm te geven dat de Moerbeek landschappelijk als historisch dijklichaam wordt geaccentueerd. Tevens wordt geadviseerd om demping van de langs de Moerbeek liggende Weeresloot (WFR122G) te vermijden. Bij vergraving van de Moerbeek wordt nader archeologisch onderzoek naar deze dijk geadviseerd;
 - het historische lineaire bebouwingspatroon van de nederzetting Zijdewind (WFR446G) te behouden of zo min mogelijk aan te tasten. Bij ingrepen binnen de historische bebouwingszone van deze nederzetting wordt geadviseerd om nader archeologisch en architectuurhistorisch onderzoek te laten verrichten;
 - bij de herstructurering van de kruising van de N241 met de Zandweg te Zijdewind de boerderijen aan de Havenstraat nrs. 42 en 81 (MIP 77/105 en MIP 78/132) zo mogelijk te behouden, of anders op zorgvuldige wijze met deze panden om te gaan in de planvorming. Als (gedeeltelijke) afbraak van deze objecten onvermijdelijk is wordt aanbevolen om voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden aanvullend bouwhistorisch onderzoek naar deze panden te verrichten;

- bij de aanleg van de rotonde tussen Zijdewind en De Weel de Boomervvaart (onderdeel van WFR058G) te behouden, of anders zo min mogelijk aan te tasten;
- de aansluiting van de N241 op de Rijdersstraat (WFR294G) zodanig vorm te geven dat de Rijdersstraat landschappelijk als historisch dijklichaam wordt geaccentueerd;
- het Kanaal Schagen-Kolhorn (WFR337G) en het Kanaal Alkmaar-Kolhorn (WFR338) te behouden en voor de passage van deze kanalen gebruik te maken van bruggen.

Wegens de plaatselijke verleggingen van de oorspronkelijke ringdijk en ringvaart van de Heerhugowaard ten behoeve van de aanleg het Kanaal Alkmaar-Kolhorn en de N241 in de 20e eeuw zijn voor de passage van deze ringdijk (WFR068G), ringvaart (WFR083G) en een langsliggende kade (WFR084G) geen specifieke aanbevelingen geformuleerd.

Literatuur

- Diederik, F.**, 1985. Tien jaar archeologisch onderzoek in Schagen en omgeving. *Westerheem* 34: 198-219.
- Diederik, F.**, 1994. *Jaarverslag AWN-werkgroep Schagen* 1993: 18-19.
- Diederik, F.**, 1995. *Jaarverslag AWN-werkgroep Schagen* 1994.
- Gerrets, D.A. & A.H. Schutte**, 2003. Schagen plangebied De Hoep Noord. *ADC-rapport* 179. Archeologisch Diensten Centrum, Bunschoten.
- Haartsen, A. & J. Lenten**, 2001. *Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland. De cultuurhistorie van West-Friesland*. Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Hagers, J.-K.A.**, 1994. Archeologische kroniek van Holland over 1993, I Noord-Holland. Schagen, Hoep-Zuid. *Holland* 26: 382.
- Hagers, J.-K.A.**, 1995. Archeologische kroniek van Holland over 1994, I Noord-Holland. Schagen, Hoep-Zuid. *Holland* 27: 324-325.
- Kleinsman, W.B., G. Stoffelsen & J.A. van den Hurk**, 1975. *Ruilverkavelingsgebied Schagerkogge. Bodemgesteldheid en bodemgeschiktheid (bodemkaart schaal 1:15.000)*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Lange, S.**, 2003. Sporen in de klei. Opgraving langs 'de Snevert', op de locatie van de toekomstige fietstunnel bij 'de Hoep', gemeente Schagen. *AAC-rapport* 17. AAC-projectenbureau, Amsterdam.
- Lil, R. van**, 2005. Schagen, Provinciale weg (Nes-Noord); een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen. *ADC-rapport* 431. ADC Archeoprojecten, Amersfoort.
- Pater, de B.C. & B. Schoenmaker (red.)**, 2005. *Grote atlas van Nederland 1930-1950*. Uitgeverij Asia Maior/Atlas Maior, Zierikzee.
- Provincie Noord-Holland**, 1994a. *Monumenten Inventarisatie Project Noord-Holland: gemeentebeschrijving Niedorp*. Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Provincie Noord-Holland**, 1994b. *Monumenten Inventarisatie Project Noord-Holland: gemeentebeschrijving Schagen*. Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Provincie Noord-Holland**, 2006. *Beleidskader landschap en cultuurhistorie Noord-Holland*. Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Rooij, M. de**, 1998. Gemeente Schagen, plangebied Nes-Hoep; een archeologische kartering en waardering. *RAAP-rapport* 322. Stichting RAAP, Amsterdam.
- Schermer, A.**, 1977. Schagen - Haringhuizerweg. Vondsten uit oud-Friese tijden en de Late Middeleeuwen. *Westfriesland Oud en Nieuw*: 244-250.
- Soonius, C.M.**, 2002. Plangebied Hoep-Noord, gemeente Schagen: twee Programma's van Eisen. *RAAP-notitie* 131. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

- Soonius, C.M.**, 2003. Plangebied Hoep-Noord: archeologisch monument 14D-011; een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-notitie* 309. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Uitgeverij Canaletto**, 1980. *Kaartboek uitwaterende sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745*. Heruitgave Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Uitgeverij Canaletto**, 1990. *Jacob Aertsz. Colom's Kaart van Holland 1681*. Heruitgave Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Uitgeverij ROBAS Producties**, 1990. *Historische atlas Noord-Holland. Chromotopografische kaart des Rijks*, schaal 1:25.000. ROBAS Producties, Den IJp.
- VVK stedenbouw en architectuur bv**, 2002. *Bestemmingsplan Hoep-Noord*. VVK architectuur en stedenbouw bv, Amsterdam.
- Waldus, W.**, 2006. Schagen Nes Noord IV03. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven. *AD-rapport* 573. ADC Archeoprojecten, Amersfoort.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1849-1859*, schaal 1:25.000. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CHW	Cultuurhistorische WaardenKaart
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	Inventariserend VoorOnderzoek
KICH	KennisInfrastructuur CultuurHistorie
MIP	Monumenten Inventarisatie Project
-Mv	beneden maaiveld
NITG/TNO	Nederlands Instituut voor toegepaste Geowetenschappen
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
RGD	Rijks Geologische Dienst

Overzicht van figuren, tabellen en (kaart)bijlagen

- Figuur 1.** De ligging van het onderzoeksgebied (gearceerd) geprojecteerd op de IKAW; inzet: ligging in Noord-Holland (ster).
- Figuur 2.** Overzicht van de voorgenomen ingrepen ter verbetering van de verkeersveiligheid van de N241 (bron: website Provincie Noord-Holland).
- Figuur 3.** De ligging van het onderzoeksgebied op het AHN.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Catalogus archeologische vindplaatsen.
- Bijlage 2.** Randvoorwaarden Nездijk (uit: Soonius, 2002)
- Bijlage 3.** Catalogus historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen (uit CHW Noord-holland en KICH).
- Kaartbijlage 1.** Archeologische vindplaatsen en verwachtingskaart.
- Kaartbijlage 2.** Historisch-geografische en architectuurhistorische overzichts- en advieskaart.
- Kaartbijlage 3.** Archeologische advieskaart.

Bijlage 1: Catalogus archeologische vindplaatsen

Toelichting op de catalogusrubrieken

De vindplaatsencatalogus omvat maximaal de volgende rubrieken. Per vindplaats worden alleen die rubrieken opgenomen, die voor die vindplaats relevant zijn. De volgorde van de catalogus volgt zoveel mogelijk het wegtracé van noord naar zuid.

Code: de archeologische monumenten, die zowel op de CHW Noord-Holland als de Archeologische Monumentenkaart worden aangeduid met hun CHW-code, CMA-code en Monumentnummer. Als er op het betreffende terrein ook ARCHIS-waarnemingen staan geregistreerd worden deze hier ook vermeld. De CHW-code staat op kaartbijlage 1 en 3. Vindplaatsen die niet zijn opgenomen op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) worden aangeduid met hun ARCHIS-waarnemingsnummer. In het noordelijke deel van het onderzoeksgebied heeft een IVO plaatsgevonden. Hiervan is het onderzoeksnummer vermeld in de catalogus.

Ligging ten opzichte van de geplande weg: hier wordt de locatie van de vindplaats ten opzichte van de geplande weg aangegeven en of de vindplaats wel of niet bedreigd wordt door de werkzaamheden

Coördinaten: de centrumcoördinaten van de vindplaats.

Gemeente, plaats, toponiem: de gemeente en plaats waar de vindplaats ligt. Het toponiem/nadere topografische aanduiding is vermeld indien bekend.

Monumentenstatus: in geval van AMK-terreinen wordt hier de status van het terrein gegeven. Indien het een rijksmonument betreft, wordt hier ook het rijksmonumentnummer toegevoegd

Vinder en datum ontdekking: indien bekend de naam van degene die de vindplaats heeft ontdekt en de ontdekkingsdatum.

Vondstomstandigheden: situatie waarin het vondstmateriaal werd aangetroffen of beschrijving van de omstandigheden waaronder of waardoor de vindplaats is ontdekt.

Toenmalig grondgebruik: grondgebruik ten tijde van de ontdekking van vondst of veldwerk.

Huidig grondgebruik: huidig grondgebruik (vanaf recente luchtfoto's gehaald).

Datering: ouderdom in perioden van de vindplaats of de vondsten (voor de datering van de perioden: zie tabel 1).

Type vindplaats: een globale typering van de vindplaats.

Vondstmateriaal: een beknopte opsomming van de aard en type van de vondsten/sporen.

Opmerkingen: eventuele bijzonderheden betreffende de vindplaats, vondstomstandigheden of andere kenmerkende aspecten en verwijzingen naar literatuur.

Bedreiging door aanleg: een inschatting of de vindplaats wel of niet bedreigd wordt door de werkzaamheden die samenhangen met de aanleg van de weg. In veel gevallen is het nog niet bekend.

Advies: methode voor het vervolgonderzoek en een kwantificering. Voor de delen van de weg waar nog geen archeologische waarden zijn aangetoond geldt dat er eerst een karterend booronderzoek dient plaats te vinden om eventueel onbekende waarden op te sporen. Deze tracés staan niet in de vindplaatsencatalogus opgenomen maar staan wel op kaartbijlage 3.

De vindplaatsencatalogus

Code: 13182, 158919 (ARCHIS-onderzoeksnummers)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: loop deels parallel aan de weg

Coördinaten: 115.885/534.493

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen,

Monumentenstatus: n.v.t.

Vinder en datum ontdekking: ADC Archeoprojecten (2005, 2006)

Vondstomstandigheden: booronderzoek en proefsleuvenonderzoek

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Romeinse tijd en Late Middeleeuwen B

Type vindplaats: sporen van bewoning

Vondstmateriaal: handgevormd inheems Romeins aardewerk, Romeinse en 14e en 15e eeuwse greppels, begroeiingshorizont op ca. 90 cm diepte.

Opmerkingen: als in de begroeiingshorizont archeologische indicatoren voorkomen, is de kans dat je in de buurt van een nederzetting uit de Romeinse tijd zit aanwezig. Het proefsleuvenonderzoek op drie locaties binnen het onderzoeksgebied heeft uitgewezen dat er wel sporen van landgebruik aanwezig zijn, maar geen echte nederzetting.

Bedreiging door aanleg: onbekend (aanwezigheid archeologische waarden is nog niet aangetoond)

Advies: geen nader onderzoek vanaf de rotonde tot aan de Nesdijk. Ten noorden van het onderzochte gebied inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen.

Code: WFR009A, 14D-010 (1300)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: terrein ligt aan de Nesdijk en grenst direct aan de N241.

Coördinaten: 116.271/534.174

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Nes, Provinciale weg

Monumentenstatus: zeer hoge archeologische waarde, beschermd (Rijksmonumentnummer 45934)

Motivering: op het terrein bevindt zich een terpachtige verhoging waarop de bewoning heeft plaatsgevonden. De omvang van de terp bedraagt ongeveer 70 x 40 meter en zij heeft een hoogte van ca. 1,25 meter. De overblijfselen bevinden zich direct onder de bouwvoor en bestaan onder meer uit oude funderingen,

ophogingslagen en afgedankt huisraad. Gezien het grote archeologische belang - de goed geconserveerde resten leveren een belangrijke bijdrage aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied - is dit terrein een beschermd archeologisch monument.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik, Archeologische werkgroep Schagen (Diederik, 1986 en 1992)

Toenmalig grondgebruik: deels bebouwd, deels grasland

Huidig grondgebruik: deels bebouwd, deels grasland

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: huisterp

Vondstmateriaal: oude funderingen, ophogingslagen en afgedankt huisraad

Opmerkingen: RACM is bevoegd gezag, omdat het een rijksbeschermd archeologisch monument betreft.

Bedreiging door aanleg: onbekend

Advies: streven naar behoud *in situ*. Dit betekent dat alle grondwerkzaamheden voorkomen dienen te worden.

Code: WFR008A, 14D-011 (1299)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: terrein ligt aan de Nesdijk iets verder van de N241 af.

Coördinaten: 116.128/534.066

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Nes, Provinciale weg

Monumentenstatus: zeer hoge archeologische waarde, beschermd (Rijksmonumentnummer 45933)

Motivering: Op het terrein bevindt zich een terpachtige verhoging waarop de bewoning heeft plaatsgevonden. De overblijfselen bevinden zich direct onder de bouwvoor en bestaan onder meer uit oude funderingen, ophogingslagen en afgedankt huisraad. Gezien het grote archeologische belang - de goed geconserveerde resten leveren een belangrijke bijdrage aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied - is dit terrein een beschermd archeologisch monument

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: groenstrook in nieuwbouwwijk

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: Huisterp en dijk

Vondstmateriaal: ophogingslagen, laatmiddeleeuws aardewerk, grondsporen

Opmerkingen: Ten behoeve van de inrichting van het archeologische monument heeft in 2003 een inventariserend veldonderzoek plaatsgevonden (Soonius, 2003). Het terrein is toen ook goed opgemeten. Er is een programma van eisen vervaardigd door de RACM hoe het terrein kan worden ingericht. RACM is bevoegd gezag, omdat het een rijksbeschermd archeologisch monument betreft.

Bedreiging door aanleg: geen

Advies: streven naar behoud *in situ*. Dit betekent dat alle grondwerkzaamheden voorkomen dienen te worden.

Code: WFR209A, 14D-076 (10591)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: terrein ligt langs de Nesdijk, maar verder van de weg af.

Coördinaten: 116.341/534.192

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Polder Neskaag, Nes

Monumentenstatus: van hoge archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich twee verhoogde woonplaatsen/terpen uit de Late Middeleeuwen. De overblijfselen bevinden zich vrijwel direct onder de bouwvoor en bestaan onder meer uit oude funderingen, ophogingslagen en afgedankt huisraad. Aangezien deze zowel in wetenschappelijk, cultuurhistorisch als cultuurlandschappelijk opzicht een bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik (1992)

Huidig grondgebruik: deels bebouwd/erf/tuin, deels grasland

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: twee huisterpen

Vondstmateriaal: ophogingslagen, laatmiddeleeuws aardewerk, grondsporen

Opmerkingen: Diederik, 1992

Bedreiging door aanleg: geen

Advies: geen veldonderzoek

Code: WFR378A, 14D-135 (15092: op CHW), 12D-A84(12879: in ARCHIS: is fout)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: de dijk kruist de N241

Coördinaten: 116.028/534.100

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Nesdijk

Monumentenstatus: hoge archeologische waarde

Motivering: Binnen dit terrein bevindt zich het tracé van de voormalige nesdijk met nog aanwezige hoogte. Er bevinden zich ook individuele huisterpen/huisplaatsen op de dijk. De dijk levert zowel in wetenschappelijk, cultuurhistorisch en met name cultuurlandschappelijk opzicht een bijdrage aan de bewonings- en ontginningsgeschiedenis van het gebied

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik jaren '80. Daarna is er onderzoek uitgevoerd op verschillende locatie binnen het plangebied Nes-Hoep-Noord (De Rooij, 1997, Gerrets & Schutte, 2003).

Vondstomstandigheden: booronderzoek, opgravingen

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: deels bebouwd (archeologievriendelijk)

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd

Type vindplaats: dijk

Vondstmateriaal: ophogingslagen, aardewerk en grondsporen uit Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd

Opmerkingen: de Nesdijk heeft in eerste instantie gediend om rivierwater dat naar Schagen stroomde te keren. De aanleg van de Nesdijk volgde de toenmalige grens tussen hoog en laag land waardoor deze een grillige loop heeft (Nes= opgeslibd buitendijks land). Er zijn ook sporen onder de dijk aanwezig (Diederik, 1985, De Rooij, 1998, Gerrets & Schutte, 2003). De Nesdijk staat in het bestemmingsplan

Hoep-Noord aangeduid als archeologisch waardevol gebied. Bouw van de huizen op het dijklichaam was aan aanlegvergunningstelsel verbonden (Soonius, 2002; zie Bijlage 2).

Bedreiging door aanleg: graafwerkzaamheden

Advies: bij bodemingrepen opgraven van dat deel van de dijk dat bedreigt wordt, conform het Bestemmingsplan Hoep-Noord (zie Bijlage 2).

Code: WFR010A, 14D-009 (1301)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: terrein ligt verder van de N241 af

Coördinaten: 116.399/533.456

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Polder Schagen, Snevert

Monumentenstatus: zeer hoge archeologische waarde, beschermd (Rijksmonumentnummer 45935).

Motivering: Op het terrein bevindt zich een terpachtige verhoging waarop de bewoning heeft plaatsgevonden. De omvang van de terp bedraagt ongeveer 80 x 50 m en zij heeft een hoogte van ca. 1 meter. De overblijfselen bevinden zich direct onder de bouwvoor en bestaan onder meer uit oude funderingen, ophogingslagen en afgedankt huisraad. Gezien het grote archeologische belang – de goed geconserveerde resten leveren een belangrijke bijdrage aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied – is dit terrein een beschermd archeologisch monument

Vondstomstandigheden: onbekend

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur:

Type vindplaats: huisterp

Vondstomstandigheden:

Opmerkingen: Bij de aanleg van een fietspad heeft op het naastgelegen terrein een opgraving plaatsgevonden (zie ARCHIS-waarnemingsnummer 49930: Lange, 2001). RACM is bevoegd gezag, omdat het een rijksbeschermd archeologisch monument betreft.

Bedreiging door aanleg: geen

Advies: streven naar behoud in situ. Dit betekent dat alle grondwerkzaamheden voorkomen dienen te worden.

Code: 49930 (ARCHIS-waarnemingsnummer)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: terrein grenst aan N241

Coördinaten: 116.330/533.470

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Snevert

Monumentenstatus: n.v.t.

Vinder en datum ontdekking: AAC-projectenbureau, 2001

Vondstomstandigheden: opgraving

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: deels fietspad, deels water, deels grasland

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd

Type vindplaats: sporen van bewoning en gebruik uit de Late Middeleeuwen (o.a. een terpzool)

Vondstomstandigheden: opgraving in het kader van de aanleg van een fietstunnel

Opmerkingen:

Bedreiging door aanleg: niet bekend

Advies: archeologische begeleiding van eventuele graafwerkzaamheden.

Code: WFR314A, 14D-128 (14800), ARCHIS-waarnemingsnummer 42805 en 57997

Ligging ten opzichte van de geplande weg:

Coördinaten: 115.110/533.608

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen

Monumentenstatus: hoge archeologische waarde

Motivering: De begrenzing van deze historische kern is bepaald op grond van de historische kaart uit 1849-1859, schaal 1:25.000. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

Vondstmateriaal: laatmiddeleeuws aardewerk, grondsporen, ophogingslagen (terplichaam)

Toenmalig grondgebruik: deels bebouwd

Huidig grondgebruik: deels bebouwd

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd

Type vindplaats: historische stadskern

Opmerkingen: de historische bebouwing bevindt zich op een dijk, archeologische relevante lagen kunnen op verschillende diepten –Mv voorkomen

Bedreiging door aanleg: niet bekend

Advies: indien ingrepen aanvullend bureauonderzoek (met name oude kaarten) en een veldtoets om de mate van verstoring vast te stellen.

Code: WFR229A, 14D-A42 (10612); ARCHIS-waarnemingsnummers 14987, 14988, 24370

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst aan de N241

Coördinaten: 116.403/533.136

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Zuiderweg

Monumentenstatus: van archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich de resten van twee afgevlakte verhoogde woonplaatsen/terpen. Waardering mede op grond van geringe gaafheid.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik (1992)

Vondstomstandigheden: oppervlaktekartering

Toenmalig grondgebruik: deels akker, deels grasland

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: twee huisterpen

Vondstmateriaal: Riembeslag in vorm van een Jacobsschelp uit de Nieuwe tijd (24370), 1 fragment inheems Romeins aardewerk (14987) en 1 fragment Pingsdorf (14988)

Opmerkingen: huisterp zijn afgevlakt.

Bedreiging door aanleg: slechts een klein deel wordt bedreigd door o.a. aanleg rotonde en parallelweg.

Advies: booronderzoek om mate van verstoring ter plaatse van de ingrepen vast te stellen

Code: ARCHIS-waarnemingsnummers 15064, 37926, 42732, 43020 en 43141

Ligging ten opzichte van de geplande weg: aan de westzijde van de N241

Coördinaten: 116.250/533.200

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Hoep-Zuid

Monumentenstatus: n.v.t.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik, AWN-werkgroep, 1990-1993

Vondstomstandigheden: begeleiding en opgraving bij nieuwbouw

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: nieuwbouwwijk

Datering, archeologische cultuur: Late IJzertijd, Late Middeleeuwen

Type vindplaats: nederzetting en huisterp

Vondstmateriaal: grondsporen, waaronder greppels en paalgaten, ophogingslagen (terp), aardewerk uit de Late IJzertijd en de Late Middeleeuwen.

Opmerkingen: huisterp (ARCHIS-waarnemingsnummer 42732) is mogelijk in groenstrook opgenomen. Beknopt opgravingsverslag opgraving van Late IJzertijd-nederzetting (ARCHIS-waarnemingsnummer 43020: Diederik, 1994 en Hagers, 1994). Bij bouwrijp maken zijn sporen van een vergraven huisterp gevonden en sporen van bewoning uit de Late IJzertijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 43141: Diederik, 1995 en Hagers, 1995).

Bedreiging door aanleg: n.v.t.

Advies: geen vervolgonderzoek aan deze kant van de N241

Code: WFR217A, 14D-084 (10599); ARCHIS-waarnemingsnummer 34084, 43019

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst direct aan de N241.

Coördinaten: 116.429/532.434

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Industrierrein Witte Paal

Monumentenstatus: zeer hoge archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich goed geconserveerde sporen van bewoning uit de Romeinse tijd. Aangezien deze een bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik, 1994

Vondstomstandigheden: terrein in kaart gebracht m.b.v. boringen en veldkartering. Het AMK-terrein is niet of nauwelijks verstoord door de bouwwerkzaamheden in het kader van de aanleg van het bedrijventerrein.

Toenmalig grondgebruik: akker/grasland

Huidig grondgebruik: deels bebouwd, deels akker

Datering, archeologische cultuur: Romeinse tijd

Type vindplaats: nederzetting

Vondstmateriaal: grondsporen, waaronder greppels en paalkuilen, aardewerk.

Opmerkingen: in de directe omgeving zijn drie nederzetting opgegraven uit de

Romeinse tijd. De begrenzing van het AMK-terrein aan de oostzijde (dus ten oosten van de N241) is nog niet onderzocht.

Bedreiging door aanleg: niet exact bekend.

Advies: geen grondwerkzaamheden dieper dan 30 cm. Indien dit niet mogelijk is dient er een opgraving plaats te vinden op het deel van het AMK-terrein dat wordt aangetast.

Code: WFR041A, 14D-053 (1742), ARCHIS-waarnemingsnummer 14973, 37929

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst direct aan de weg, er is een rotonde gepland.

Coördinaten: 116.774/532.100

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Haringhuizerweg, Provinciale weg

Monumentenstatus: zeer hoge archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich goed geconserveerde sporen van bewoning uit de Late IJzertijd en/of Romeinse tijd alsmede een ten dele afgegraven terp uit de Late Middeleeuwen. Aangezien deze resten zowel in wetenschappelijk als cultuurhistorisch opzicht een belangrijke bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd. De omvang van de terp bedraagt nog 120x 40 meter en de hoogte is ca. 75 cm.

Vinder en datum ontdekking: A. Schermer (Schermer, 1979; Diederik, 1992)

Toenmalig grondgebruik: grasland (terp nog deels zichtbaar)

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Late IJzertijd/ Romeinse tijd, Late Middeleeuwen

Type vindplaats: sporen van bewoning, resten van een huisterp

Vondstmateriaal: aardewerk en grondsporen uit Late IJzertijd/Romeinse tijd en Late Middeleeuwen. Ophogingslagen uit Late Middeleeuwen.

Opmerkingen: In catalogus F. Diederik (1992) nr. 4-4-7 en 4-11-3

Bedreiging door aanleg: rotonde staat op het terrein ingetekend.

Advies: geen grondwerkzaamheden dieper dan 30 cm. Indien dit niet mogelijk is dient er een opgraving plaats te vinden op het deel van het AMK-terrein dat wordt aangetast.

Code: WFR266A, 14D-095 (10747)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst direct aan de weg, er is een rotonde gepland.

Coördinaten: 116.790/531.987

Gemeente, plaats, toponiem: Niedorp, Haringhuizerweg, Provinciale weg

Monumentenstatus: zeer hoge archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich goed geconserveerde sporen van bewoning uit de Late IJzertijd en/of Romeinse tijd. Aangezien de overblijfselen een belangrijke bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt blijvend behoud nagestreefd.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Late IJzertijd – Romeinse tijd

Type vindplaats: nederzetting

Vondstmateriaal: aardewerk en grondsporen uit Late IJzertijd en/of Romeinse tijd

Opmerkingen: diepteligging van sporen is niet exact bekend.

Bedreiging door aanleg: rotonde staat op het terrein ingetekend.

Advies: geen grondwerkzaamheden dieper dan 30 cm. Indien dit niet mogelijk is dient er een opgraving plaats te vinden op het deel van het AMK-terrein dat wordt aangetast.

Code: WFR205A, 14D-072 (10587)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst direct aan de N241, aan de Muggenburgerweg

Coördinaten: 116.831/531.541

Gemeente, plaats, toponiem: Niedorp, Muggenburgerweg, Provinciale weg

Monumentenstatus: hoge archeologische waarde

Motivering: op dit terrein bevinden zich sporen van bewoning uit de Late Middeleeuwen en restant van een brede dijk, die de inbraakgeul moest afdammen. De dijk dateert uit de laat 12e - vroeg 13e eeuw. Aangezien de resten een bijdrage leveren aan de bewonings- en ontginningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik (1992)

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: dijk, met daarop nederzetting

Vondstmateriaal: Ophogingslagen, laatmiddeleeuws aardewerk

Opmerkingen: vormt een 'eenheid' met WFR206A

Bedreiging door aanleg: er staat een parallelweg geprojecteerd op dit AMK-terrein

Advies: geen grondwerkzaamheden dieper dan 30 cm. Indien dit niet mogelijk is dient er een opgraving plaats te vinden op het deel van het AMK-terrein dat wordt aangetast.

Code: WFR206A, 14D-073 (10588)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst direct aan de N241, aan de Muggenburgerweg

Coördinaten: 116.676/531.564

Gemeente, plaats, toponiem: Schagen, Muggenburgerweg, Provinciale weg

Monumentenstatus: hoge archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich de resten van een brede dijk, die de inbraakgeul moest afdammen; mogelijk is er ook op gewoond. De dijk dateert uit de laat 12e - vroeg 13e eeuw. Aangezien de resten een bijdrage levert aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik (1992)

Toenmalig grondgebruik: grasland

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: resten van een dijk, waarop mogelijk ook bewoning.

Vondstmateriaal: Ophogingslagen, laatmiddeleeuws aardewerk

Opmerkingen: vormt een 'eenheid' met WFR205A

Bedreiging door aanleg: er staat een parallelweg geprojecteerd op dit AMK-terrein

Advies: geen grondwerkzaamheden dieper dan 30 cm. Indien dit niet mogelijk is dient er een opgraving plaats te vinden op het deel van het AMK-terrein dat wordt aangetast.

Code: WFR265A, 14D-A67 (10738); ARCHIS-waarnemingsnummer 17705

Ligging ten opzichte van de geplande weg: terrein ligt iets verder van de N241 af, begrenzing onzeker

Coördinaten: 117.496/529.584

Gemeente, plaats, toponiem: Niedorp, Zijdewind, Blokhuisen, Provinciale weg

Monumentenstatus: archeologische waarde

Motivering: Op dit terrein bevinden zich vermoedelijk sporen van bewoning uit de Vroege Middeleeuwen. Mogelijk heeft de vindplaats betrekking op het voormalige dorp Gedingmore.

Vinder en datum ontdekking: F. Diederik (ca. 1985)

Vondstomstandigheden: oppervlaktekartering

Toenmalig grondgebruik: akker

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Vroege Middeleeuwen

Type vindplaats: nederzetting, onbepaald

Vondstmateriaal: concentratie Karolingisch aardewerk

Opmerkingen: terrein is deels verspoeld.

Bedreiging door aanleg: indien geen werkzaamheden aan deze zijde van de N241 geen bedreiging.

Advies: geen vervolgonderzoek

Code: WFR188A, 14D-A34 (9218)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: ligt langs de huidige N241

Coördinaten: 117.432/529.466

Gemeente, plaats, toponiem: Niedorp, Zijdewind, Polder de Schagerwaard, Middenweg

Monumentenstatus: archeologische waarde

Motivering: Op dit bebouwde terrein bevindt zich een verhoogde woonplaats/terp uit de Late Middeleeuwen. Waardering mede op grond van geringe gaafheid.

Huidig grondgebruik:

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: huisterp

Vondstmateriaal: ophogingslagen en aardewerk

Opmerkingen: op bodemkaart staat terp anders aangegeven (zie kaarbijlage 1 en 3)

Bedreiging door aanleg: terrein ligt voor de helft in het geplande wegtracé

Advies: aanvullend booronderzoek om inzicht te verkrijgen in aard, diepteligging, omvang en conservering van de terp ter plaatse.

Code: WFR187A, 14D-A33 (9217)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: ligt verder van de N241 af.

Coördinaten: 117.285/529.454

Gemeente, plaats, toponiem: Niedorp, Zijdewind, Polder de Schagerwaard, Middenweg.

Monumentenstatus: archeologische waarde

Motivering: Op dit bebouwde terrein bevindt zich een verhoogde woonplaats/terp uit de Late Middeleeuwen. Waardering mede op grond van geringe gaafheid.

Toenmalig grondgebruik: bebouwd

Huidig grondgebruik: bebouwd

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen

Type vindplaats: huisterp

Vondstmateriaal: ophogingslagen en aardewerk

Bedreiging door aanleg: geen

Advies: geen vervolgonderzoek

Code: WFR304A, 14D-133 (14789)

Ligging ten opzichte van de geplande weg: grenst aan de westzijde aan de N241

Coördinaten: 117.910/528.453

Gemeente, plaats, toponiem: Niedorp, Zijdewind

Monumentenstatus: hoge archeologische waarde

Motivering: De begrenzing van deze historische kern is bepaald op grond van de historische kaart uit 1849-1659, schaal 1:25.000. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

Vinder en datum ontdekking:

Vondstomstandigheden:

Toenmalig grondgebruik: deels bebouwd

Huidig grondgebruik: deels bebouwd

Datering, archeologische cultuur: Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd

Type vindplaats: historische dorpskern

Bedreiging door aanleg: niet bekend

Advies: indien ingrepen aanvullend bureauonderzoek (met name oude kaarten) en een veldtoets om de mate van verstoring vast te stellen.

Bijlage 2: Randvoorwaarden Nesdijk (uit: Soonius, 2002)

Programma van Eisen voor de inrichting van de zone van 30 m langs de Nesdijk (uit: Soonius, 2002)

1.1 Inleiding

Langs de Nesdijk (zie kaartbijlage 1) bevinden zich een terrein van hoge archeologische waarde (WFR-378A, CMA-code 14D-135) en twee terreinen van zeer hoge archeologische waarde (WFR008A, CMA-code 14D-011 en 14D-028). Van de terreinen van zeer hoge archeologische waarde is het ene (CMA-code 14D-011) wettelijk beschermd ingevolge de Monumentenwet 1988. Voor dit terrein geldt dat alle werkzaamheden die het monument verstoren vergunningplichtig zijn in het kader van de Monumentenwet 1988. Dit betekent dat de Rijksdienst van het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort (namens de minister) zich het recht voorbehoudt archeologisch onderzoek (waaronder vlakdekkende opgravingen) als voorwaarde te stellen voorafgaand aan eventuele bouwwerkzaamheden. Kosten worden gefinancierd door de vergunningaanvrager/opdrachtgever. Het andere terrein van zeer hoge archeologische waarde (CMA-code 14D-028) en de rest van de zone van 30 m langs de Nesdijk (het terrein met een hoge archeologische waarde; CMA-code 14D-135) vallen onder een aanlegvergunningstelsel in het ontwerpbestemmingsplan (VVK stedenbouw en architectuur bv, 2002).

Binnen de zone langs de Nesdijk bevinden zich laat-middeleeuwse terpen, die naast hun archeologische waarde een cultuurhistorische waarde bezitten als zichtbare herinnering aan het verleden. Ook bezitten zij in samenhang met elkaar, de Nesdijk, het Nespade en de ontginningssloot (met kenmerkende zigzagvorm) midden door het plangebied een cultuurlandschappelijke waarde (De Rooij, 1998). Onder de cultuurlandschappelijke waarde wordt de visuele of functionele samenhang verstaan tussen één of meer archeologische elementen en natuurlijke of historisch-geografische terreinkenmerken.

1.2 Programma van Eisen

In onderstaand PvE worden randvoorwaarden gegeven waaraan de inrichting van de zone van 30 meter langs de Nesdijk (inclusief de terreinen van zeer hoge archeologische waarde) dient te voldoen vanuit het perspectief van duurzaam behoud van het archeologisch bodemarchief. Het PvE heeft betrekking op de gehele zone.

Geadviseerd wordt de ruimtelijke inrichting van het plangebied en de inrichting van de afzonderlijke kavels (ligging huis/tuin) aan te passen aan de bestemming en begrenzing van de twee terreinen van zeer hoge archeologische waarde. Voor de rest van de zone van 30 meter (het terrein van hoge archeologische waarde) moet bodemverstoring eveneens zoveel mogelijk vermeden worden. Ophoging van de gehele zone dient in overweging te worden genomen.

Goed beheersbare en/of archeologievriendelijke bestemmingen zijn bijvoorbeeld een trapveldje, speelplaats, speelweide, speeltuin, hondenuitlaatveld, groenvoorzieningen (park/plantsoen) en volkstuintjes. De ondergrondse infrastructuur dient uit oogpunt van goed beheer zoveel mogelijk gebundeld in leidingstraten aangelegd te worden. In geval van bebouwing wordt geadviseerd een zo laag mogelijke dichtheid na te streven en een archeologievriendelijke constructiewijze toe te passen waarbij de bodem zo min mogelijk wordt verstoord. Het PvE behelst de volgende 5 randvoorwaarden voor de inrichting:

1. Bouwrijp maken van de zone van 30 meter langs de Nesdijk

Nulsituatie vaststellen: voor aanvang van de werkzaamheden is het van belang de NAP-hoogten van het huidige maaiveld in kaart te brengen.

1-1 Ophogen huidig maaiveld

- De zone van 30 meter (inclusief het archeologische monument met CMA-code 14D-011) dient opgehoogd te worden om de middeleeuwse bewoning langs de dijk te accentueren.
- Ophoging zorgt er tevens voor dat de archeologisch waardevolle lagen dieper onder het maaiveld komen te liggen en daarmee minder gevoelig zijn voor grondwerkzaamheden.

1-2 Grondwater

- Het grondwaterpeil (1,10 m -NAP met een bandbreedte van 30 cm) mag niet verlaagd worden.
- Tijdelijke verlaging van het grondwaterpeil ten behoeve van de bouw in de rest van het plangebied moet tot een minimum beperkt worden.
- De kwaliteit van het grondwater in termen van zuurstofgehalte, redoxpotentiaal, zuurgraad en zoutgehalte moet ongewijzigd blijven.
- Eventuele permanente horizontale drains en/of sloten ten behoeve van de afvoer van hoog grondwater mogen niet dieper worden aangelegd dan 40 cm onder het huidige maaiveld.

1-3 Grondverbetering door ontgravingen

- Ontgraven is niet toegestaan.

2. Ondergrondse infrastructuur

Hieronder wordt verstaan: kabels, leidingen (telecommunicatie, energie, water) en rioleringen.

- Aanleg is toegestaan tot 40 cm onder het huidige maaiveld.

- Indien dit niet mogelijk is, moet gestreefd worden naar bundeling (gekoppeld aan een opgraving).

3. Bovengrondse infrastructuur

Hieronder wordt verstaan: verhardingen (bestrating en parkeerplaatsen), lantaarnpalen, masten en dergelijke.

- Aanleg is toegestaan tot maximaal 40 cm onder het huidige maaiveld.
- Indien dit niet mogelijk is, moet het te ontgraven vlak in zijn geheel opgegraven worden.

4. Groenvoorzieningen en waterpartijen (vijvers en sloten)

Hieronder wordt verstaan: het aanbrengen van beplanting, harde tuinmaterialen (palen e.d.) en de aanleg van vijvers of sloten.

- Het aanbrengen of aanleggen is toegestaan tot maximaal 40 cm onder het huidige maaiveld.
- Indien dit niet mogelijk is, moet het te ontgraven vlak in zijn geheel opgegraven worden.

5. Bouwwerken

Het (wettelijk beschermde) terrein van zeer hoge archeologische waarde (CMA-code 14D-011):

- Fundering op heipalen is niet toegestaan.
- Fundering op staal is wel toegestaan.

De terreinen van hoge (CMA-code 14D-135) en zeer hoge archeologische waarde (CMA-code 14D-028):

- Bodemverstoringen moeten geminimaliseerd worden door het aantal heipalen per gebouw te beperken.

Bovenstaande is een nadere uitwerking van de in het bestemmingsplan genoemde 'Algemene bepalingen aangaande de bescherming van archeologische waarden' (art. 13; VVK stedenbouw en architectuur bv, 2002).

1.3 Na afloop van de bouwwerkzaamheden

Na afronding van de bouwwerkzaamheden blijven alle werkzaamheden die het archeologisch monument verstoren vergunningplichtig in het kader van de Monumentenwet 1988. Het is nog niet duidelijk of de ROB voornemens is het andere terrein van zeer hoge archeologische waarde en het terrein van hoge archeologische waarde wettelijk te beschermen. In het bestemmingsplan genieten deze terreinen een planologische bescherming, waarvoor een aanlegvergunning geldt. Deze aanlegvergunning blijft van kracht.

De vergunningplicht geldt te allen tijde voor de volgende werkzaamheden:

- het wijzigen van het grondwaterpeil;
- de sloop van bouwwerken;

- de bouw en verbouw van bouwwerken;
- het aanplanten, rooien of verplaatsen van diepwortelende beplanting.

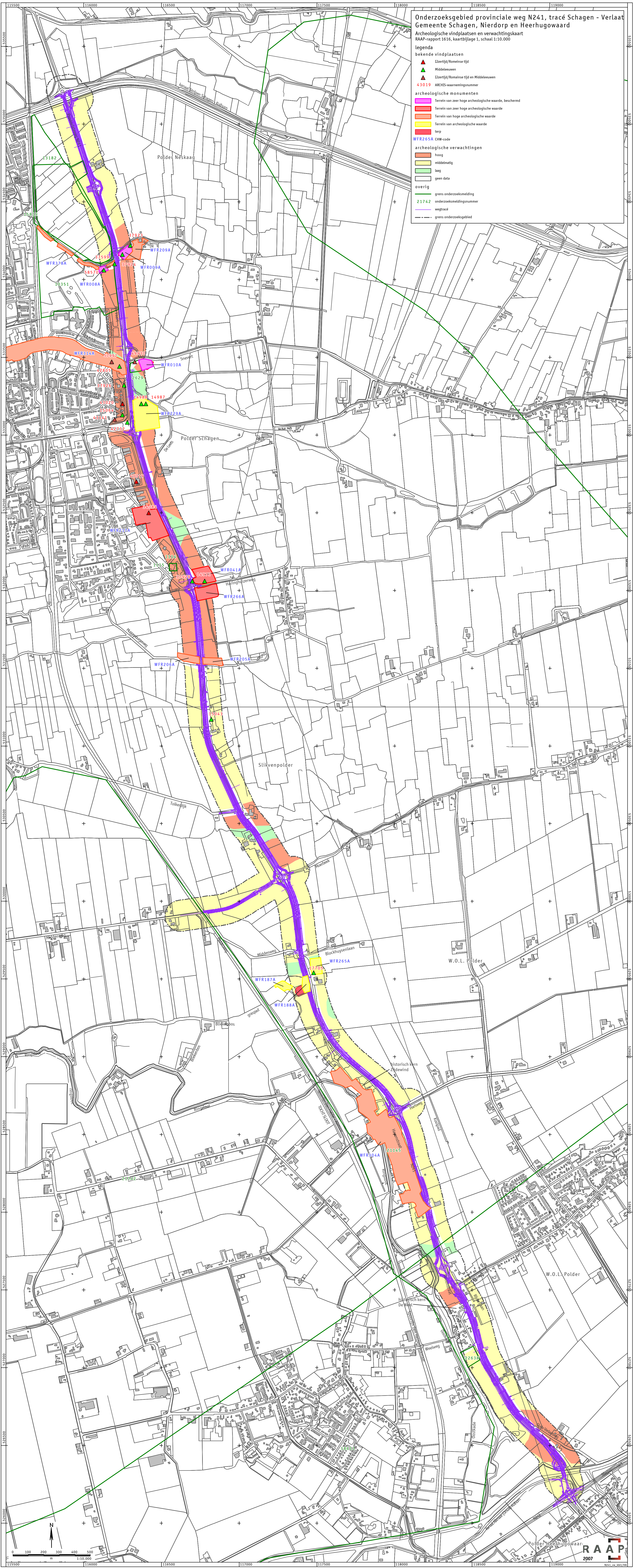
Grondwerkzaamheden die niet dieper reiken dan x cm onder het nieuwe maaiveld (afhankelijk van de uiteindelijke NAP-hoogte na ophoging) worden vrijgesteld van vergunningplicht. Bij twijfel of een monumentenvergunning moet worden aangevraagd, kan contact worden opgenomen met de regio West van de ROB, sector Behoud.

Richtlijnen voor een goed beheer van het monument:

- streven naar een stabiele kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater;
- streven naar een stabiel grondwaterpeil.

Bijlage 3: Catalogus historisch-geografische en architectuurhistorische elementen en patronen (uit CHW Noord-Holland en KICH)

bron	codering	hoofdtype	type	datering	huidig voorkomen	waarde	toponiem	plaats	gemeente
CHW Noord-Holland	WFR025G	waterstaat	dijk/ring	11e/12e eeuw	weg	van hoge waarde	Omdijkijng De Oude Caegh (onderdeel Schager Kagen)	Schagen	Schagen
CHW Noord-Holland	WFR026G	waterstaat	dijk/ring	11e/12e eeuw	weg	van hoge waarde	onderdeel Schager Kagen	Schagen; Niedorp	Schagen; Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR029G	waterstaat	dijk/ring	11e/12e eeuw	weg	van hoge waarde	Nedijk (onderdeel Schager Kagen)	Schagen	Schagen
CHW Noord-Holland	WFR035G	waterstaat	binnenwaterkerende kade of dijk	onbekend	weg	van waarde	Haringhuizen; Verlaat	Schagen	Schagen
CHW Noord-Holland	WFR034G	waterstaat	binnenwaterkerende kade of dijk	onbekend	dijk/weg	van waarde	Prijsgeedijk	Niedorp	Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR058G	waterstaat	boezemwater	waarschijnlijk tussen 1590-1632	ringvaart	van hoge waarde	Tolkerdijk gezamenlijke ringvaart Slootwaardpolder, Schaaapskuijmeerpolder, Bleekmeerpolder, Koogpolder, Speketerspolder (waaronder Boomervaat, Ringvaart)	Valkoog; Tolke Waarland	Schagen; Harenkarspel Harenkarspel; Niedorp; Langedijk
CHW Noord-Holland	WFR065G	waterstaat	afwatering binnen polders	1630/1631	wetering	van waarde	weteringen Schagenwaardpolder	Schagenwaard	Niedorp; Harenkarspel
CHW Noord-Holland	WFR068G	waterstaat	ringdijk	1629	ringdijk	van waarde	ringdijk Heerhugowaard	Heerhugowaard	Heerhugowaard
CHW Noord-Holland	WFR083G	waterstaat	boezemwater	1629	ringvaart	van waarde	ringvaart van de Heerhugowaard	Heerhugowaard	Niedorp; Heerhugowaard; Schermer; Obdam; Opmeer
CHW Noord-Holland	WFR084G	waterstaat	boezemwater	1629	kade	van waarde	kade langs ringvaart van de Heerhugowaard	Obdam; Langedijk; Niedorp	Niedorp; Langedijk; Obdam; Wester Koggenland
CHW Noord-Holland	WFR097G	waterstaat	afwatering binnen polders	onbekend	sloot	van waarde	Keinsmervaat	Schagen	Schagen
CHW Noord-Holland	WFR099G	waterstaat	afwatering binnen polders	onbekend	sloot	van waarde	Snevert	Schagen	Schagen
CHW Noord-Holland	WFR101G	waterstaat	afwatering binnen polders	onbekend	sloot	van waarde	De Leets	Schagen	Schagen
CHW Noord-Holland	WFR122G	waterstaat	afwatering binnen polders	onbekend	sloot	van waarde	Weersloot, t' Wijde gat, Moerbeek	Moerbeek, Lufjewinkel	Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR171G	waterstaat	binnenwaterkerende kade of dijk	onbekend	weg	van waarde	Moerbeek	Moerbeek	Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR249G	waterstaat	binnenwaterkerende kade of dijk	onbekend	weg	van waarde	Rijderstraat te 't Veld	t Veld	Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR337G	verkeer	kanaal	20e eeuw	kanaal	van waarde	kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn	Kolhorn	Niedorp; Schagen
CHW Noord-Holland	WFR338G	verkeer	kanaal	20e eeuw	kanaal	van waarde	kanaal Omval-Kolhorn-Alkmaar	Kolhorn; Schagen	Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR342G	verkeer	tracé	20e eeuw	spoorlijn, sloot, weg	van waarde	tramtracé Schagen-Hoorn	Schagen, wognum, Hoorn	Niedorp; Hoorn; Opmeer; Wognum; Schagen
CHW Noord-Holland	WFR446G	wonen	lineaire nederzetting	Nieuwe tijd	nederzetting	van waarde	Zij dewind	Zij dewind	Niedorp
CHW Noord-Holland	WFR305G	agrarisch	rationele verkaveling	1630/1631	grasland	van waarde	polder Schagerwaard	Tolke; Dirkskorn	Niedorp; Harenkarspel
CHW Noord-Holland	WFR317G	agrarisch	onregelmatige blokvormige verkaveling	Vroege of Volle Middeleeuwen	grasland	van zeer hoge waarde	Kogen bij Schagen	Schagen	Niedorp; Schagen
MIP Noord-Holland	17/761	agrarisch	boerderij	circa 1870	onbekend	onbekend			Schagen
MIP Noord-Holland	77/105	agrarisch	boerderij	circa 1870	onbekend	onbekend	Landmans' Welvaren	Zij dewind	Niedorp
MIP Noord-Holland	78/132	agrarisch	boerderij	onbekend	onbekend	onbekend	Maria Hoeve	Zij dewind	Niedorp

Onderzoeksgebied provinciale weg N241, tracé Schagen - Verlaat
Gemeente Schagen, Nierdorp en Heerhugowaard
Archeologische vindplaatsen en verwachtingskaart
RAAP-rapport 1616, kaartbijlage 1, schaal 1:10.000

legenda

bekende vindplaatsen

- ▲ Lijzertijd/Romijnse tijd
- ▲ Middeleeuwen
- ▲ Lijzertijd/Romijnse tijd en Middeleeuwen
- 43019 ARHIS-waarnemingsnummer

archeologische monumenten

- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van archeologische waarde
- terp

WFR265A CHW-code

archeologische verwachtingen

- hoog
- middelmatig
- laag
- geen data
- overig

grens onderzoeksmelding

21742 onderzoeksmeldingsnummer

wegtracé

grens onderzoeksgebied

